

AUTONOMOUS - Lesbrief

AUTONOMOUS is een kritische en psychedelische reis die inzicht geeft in de unieke waarneming van de wereld door neurodiverse mensen. De tentoonstelling daagt je uit om na te denken over hoe we ons brein kunnen 'terughacken' nu het is verworpen tot een felbegeerde bron voor het hedendaagse, op 'neuromacht' gerichte cognitieve kapitalisme.

De expositie verkent de grenzen tussen kunst en disciplines als 'hard tech' (technologie) en 'soft tech' (psychedelia, DIY-microse) om alternatieve wegen naar bewustzijnsverruiming te tonen. Dit gebeurt zonder drugsgebruik te romantiseren, maar juist door een breder palet aan methoden (zoals ademhaling, extreme sport en meditatie) te onderzoeken.

Bovenal benadrukt AUTONOMOUS de kracht van kunst als bron van multi-zintuigelijke prikkels die de plasticiteit van onze hersenen stimuleert, ons bewustzijn verruimt en ons empathisch vermogen versterkt. De hybride tentoonstelling, met fysieke en digitale ervaringen, nodigt je uit om je blik op wat 'normaal' is te verbreden en jezelf en de wereld beter te begrijpen.

Leerdoelen

- Deelnemers analyseren de gangbare representaties van neurodiversiteit in de kunst en identificeren manieren om taboes te doorbreken.
- Deelnemers evalueren kritisch de maatschappelijke en artistieke impact van AI en technologie in relatie tot het menselijk brein.
- Deelnemers beschrijven de dynamiek van co-creatie met AI en onderscheiden de rol van AI als samenwerkingspartner in plaats van slechts een instrument.

Rolverdeling

Museumdocent:

- Toepassen VTR: Gebruikt Visual Thinking Routines om de observatie en het kritische denkproces bij kunstwerken te structureren en te verdiepen.
- Leerlinggestuurde Dialoog: Stelt de observaties en meningen van de leerlingen centraal en verdiept hun antwoorden door middel van gerichte vervolgvragen.
- Veilige Omgeving: Creëert een open en uitnodigende sfeer en benadrukt de subjectiviteit van kunst ("er bestaan geen foute antwoorden").

Begeleidende docenten:

- Veiligheid en Discipline: Zorgen voor een veilige leeromgeving en zien toe op het naleven van de opgestelde gedragsregels en onderling respect.
- Leerlingondersteuning: Functioneren als klankbord en ondersteunen leerlingen die aarzelen of moeite hebben om zich in de groep uit te spreken.

Instrueer de rol van de begeleider altijd vooraf aan de workshop

Leerling:

- Participatie: Neemt actief en betrokken deel aan alle onderdelen van de workshop.

- Verdiepend kijken: Oefent met nieuwe manieren van kijken, leert kunst kritisch te analyseren en een beargumenteerde, persoonlijke mening te vormen.

Globale Planning

WAT	TIJD	Rol M-Docent	Rol Leerling	NODIG/EXTRA
Vorbereiding	15min	- Controleer of de workshopruimtes klaarstaan. - Controleer de batterij en geheugenkaart van de camera's	n.v.t.	- Klaargezette workshopruimte - Digitale camera's
Introductie	10	- Het "Symptomen-Spel" - Wat betekent Neurodivergent (en Neurotypisch)	- Neemt actief deel aan het spel en het opvolgende gesprek over neurodivergentie	- Genoeg ruimte om leerlingen op een lijn te kunnen plaatsen
Rondleiding	20	- Behandel ongeveer drie kunstwerken uit de expositie. Maak gebruik van VTR	- Neemt actief deel aan de gesprekken die ontstaan.	- <i>Optioneel: papier en potloden</i>
Workshop	40	- Leg uit wat de leerlingen gaan maken (neurodivergent portret) - Maak groepjes en verdeel de camera's - Begeleid de leerlingen tijdens hun maakproces	- Na de uitleg gaan leerlingen zelfstandig in groepjes aan de slag in de daarvoor aangewezen ruimtes binnen Brutus	- Digitale Camera's (opgeladen + SD-kaart) - Overleg met collega welke groep welke ruimtes mag gebruiken
Nabespreking	20	- Presenteer groepje voor groepje hun gemaakte foto's op het bord - Bespreek samen met de leerlingen wat werkt aan het beeld en wat ze eventueel nog zouden aanpassen	- Leerlingen maken een grove selectie van hun gekozen beelden en geven hun camera terug aan de museumdocent	- Laptop aangesloten op tv - Koppelstukje SD naar (desbetreffende) HDMI
Afsluiting	n.v.t.	- Bedank de leerlingen voor hun aandeel en dat we ze graag nog een keer terug zien - Verzend nadat de leerlingen vertrokken zijn de foto's naar het gekregen e-mailadres	n.v.t.	- E-mailadres van de desbetreffende docent.

Verloop van de Dag

Vorbereiding:

Begin met een duidelijke afstemming van de planning. Bespreek onderling wie welke kunstwerken behandelt tijdens de rondleiding en waar de groep start en eindigt met de workshop. Controleer vervolgens de technische setup op de workshopplek van Brutus. Loop alle apparatuur en aansluitingen na om te verzekeren dat alles werkt. Ten slotte, zorg ervoor dat de camera's voor de leerlingen klaar zijn voor gebruik: check of ze volledig opgeladen zijn, de geheugenkaartjes leeg zijn en reservebatterijen aanwezig zijn.

Introductie:

We beginnen met het 'Symptomen-Spel' om elkaar en de thematiek te leren kennen. Vraag de leerlingen om op een lijn te gaan staan. Je leest vervolgens een reeks stellingen voor over gedrag en voorkeuren (zoals "Ik ben altijd heel druk" of "Ik houd enorm van structuur"). De leerlingen die zich kunnen vinden in deze stelling, zetten een stap naar voren. Bij elke nieuwe stelling beginnen de leerlingen weer op een lijn. De stellingen mogen laagdrempelig en met een knipoog zijn, om zo makkelijk aansluiting te vinden. Let op: benoem in deze fase nog géén specifieke termen als ADHD, autisme, of neurodiversiteit.

Het doel van dit spel is om direct zichtbaar te maken dat iedereen 'anders bedraad' is en niemand precies hetzelfde reageert. Gebruik een paar opvallende voorbeelden uit het spel om deze diversiteit in de groep te benadrukken en het ijs te breken.

VOORBEELD VRAGEN:

1. *"Ik word kriegelig of afgeleid als er ergens een labeltje in mijn kleding prikt."* (Zintuiglijke gevoeligheid)
2. *"Als ik een serie of film echt leuk vind, kijk ik het liefst alle afleveringen in één nacht af."* (Hyperfocus/Binge-gedrag)
3. *"Ik vind het ongemakkelijk om mensen die ik niet goed ken recht in de ogen aan te kijken."* (Sociale interactie)
4. *"Ik wiebel altijd met mijn been, tik met mijn pen of friemel met mijn handen als ik moet luisteren."* (Motorische onrust/Stimming)
5. *"Als ik in een drukke ruimte ben (zoals een kantine), hoor ik alle gesprekken tegelijk in plaats van alleen degene met wie ik praat."* (Filterproblematiek)
6. *"Ik raak in de war of geïrriteerd als mijn plannen voor de dag op het laatste moment veranderen."* (Behoeftte aan voorspelbaarheid)
7. *"Ik vergeet vaak te eten of te drinken als ik ergens heel geconcentreerd mee bezig ben."* (Interoceptie/Focus)
8. *"Ik heb een heel specifieke 'vaste plek' in de klas of aan tafel waar ik het liefst zit."* (Structuur en veiligheid)
9. *"Ik vind het heerlijk om urenlang feiten op te zoeken over één specifiek onderwerp dat ik interessant vind."* (Specialistische interesse)
10. *"Ik moet een instructie vaak drie keer lezen of horen voordat het écht 'landt' in mijn hoofd."* (Informatieverwerking)
11. *"Ik kan heel slecht tegen bepaalde geluiden, zoals iemand die hard kauwt of met een pen klikt."* (Misofonie/Geluidsgevoeligheid)

12. Ik voel mijzelf wel eens anders dan andere om mij heen

Na het spel introduceer je de kern van de tentoonstelling: Neurodiversiteit. Gebruik de term 'Neurotypisch' als een ideaalbeeld waaraan eigenlijk niemand écht voldoet. Leg uit dat de tentoonstelling onderzoekt wat het betekent om 'anders bedraad' te zijn.

Sluit de introductie af door de brug te slaan naar de tweede thematiek: de invloed van technologie en AI op onze 'bedrading'. Vraag de leerlingen welke ideeën of ervaringen zij hierover al hebben, bijvoorbeeld rondom de trend van zelfdiagnoses die je veel op social media ziet. Dit creëert direct betrokkenheid bij het moderne kritische thema van de expositie.

Rondleiding:

Na de introductie betreden jullie de expositie. Houd er rekening mee dat de indrukwekkende omgeving van het pand kan zorgen voor afleiding; dit is natuurlijk niet erg, maar zorg dat leerlingen uitkijken waar ze lopen en dat ze gefocust zijn wanneer nodig.

Voor de rondleiding selecteer je minimaal drie kunstwerken die centraal staan in de discussie. Plan hiervoor in totaal ongeveer 20 minuten in. Het is belangrijk dat je selectie zo breed mogelijk is, zodat de drie hoofdthema's van de tentoonstelling – 1. Cognitive Capitalism, 2. Y'all have ADHD, en 3. Psychedelic Pathways – in de bespreking aan bod komen.

De verdere informatie over de kunstwerken is te vinden in het daarvoor bestemde document. Daarnaast is het ook mogelijk eventueel papier en potlood mee te nemen tijdens de rondleiding voor een eventuele kijkopdracht.

Workshop - Neurodivergent Portret:

Na de rondleiding door de tentoonstelling vertalen de leerlingen hun opgedane inzichten naar een concreet beeld tijdens de workshop. In kleine groepjes gaan zij aan de slag met het maken van een neurodivergent portret door middel van fotografie. Voordat de leerlingen de ruimtes in gaan, start de museumdocent met een korte herdefinitie van het begrip 'portret'. Waar bij een traditioneel portret de uiterlijke kenmerken van een persoon centraal staan, verschuift in deze workshop de focus: het onderwerp is niet de persoon zelf, maar de neurodivergentie of de unieke 'bedrading' van het brein. Het doel is om het onzichtbare innerlijk zichtbaar te maken.

Om de creativiteit te prikkelen en de drempel voor persoonlijke onthullingen te verlagen, werken de leerlingen met een verzonnen personage. Elk groepje kiest een kaartje van een personage met daarop verschillende symptomen of kenmerken. Deze kenmerken kunnen variëren van realistische neurodivergente trekken tot abstracte, psychedelische of verzonnen mentale staten die passen bij de sfeer van de expositie. Gewapend met een digitale camera en een selectie aan attributen, verspreiden de groepen zich over de door de docent aangewezen ruimtes binnen Brutus.

De leerlingen worden actief aangemoedigd om de camera experimenteel te gebruiken. Het is niet de bedoeling om een technisch 'perfecte' of scherpe foto te maken; juist door te spelen met bewegingsonscherpte, extreme close-ups, vreemde composities en de aanwezige attributen, moeten ze proberen een vervreemdend beeld te creëren dat de belevingswereld van hun personage vangt. Aan het einde van de werktijd maakt elk groepje een zorgvuldige selectie. Ze kiezen het beeld dat hun concept het krachtigst verbeeldt en leveren dit in bij de museumdocent. Deze verzamelt alle gekozen beelden op een laptop, zodat deze direct na de workshop gezamenlijk op een groot scherm besproken kunnen worden.

Nabespreking:

De workshop wordt afgerond met een gezamenlijke nabespreking waarbij alle groepen samenkomen in de aangewezen verzamelruimte. In totaal zijn er ongeveer tien beelden verzameld (één per groepje) die groot gepresenteerd worden op een scherm. Het doel van dit moment is om de vertaalslag van concept naar beeld te vieren en kritisch te kijken naar de visuele keuzes die zijn gemaakt. Omdat de spanningsboog van leerlingen aan het eind van een intensieve sessie vaak korter is, is het cruciaal om de vaart erin te houden en de nabespreking interactief en dynamisch in te vullen.

Afhankelijk van de energie in de groep en de eigen voorkeur van de docenten, kan er gekozen worden uit twee verschillende insteken:

Optie 1: De Speelse Benadering (Interactief Raden) Bij deze vorm staat het 'ontcijferen' centraal. De groep krijgt het beeld te zien zonder voorkennis. De docent vraagt de rest van de leerlingen welk verzonnen personage of welke specifieke 'neuro-hack' zij in de foto herkennen. Dit lokt direct discussie uit over beeldtaal: *"Waarom doet dit beeld je denken aan hyperfocus of juist aan chaos?"* Het groepje dat de foto maakte, mag daarna kort toelichten of de interpretatie klopt met hun intentie.

Optie 2: De Technische & Esthetische Benadering (Curatie & Tips) Hier ligt de nadruk op de artistieke kwaliteit van de foto. Er wordt klassikaal gekeken naar wat een beeld krachtig maakt. Is het de compositie, het gebruik van een attribuut of juist de bewuste onscherpte? De docent geeft hierbij opbouwende tips over hoe de leerlingen deze technieken ook buiten het museum kunnen toepassen om hun eigen content (bijvoorbeeld voor social media) naar een hoger niveau te tillen.

Wanneer de workshop door twee docenten wordt gegeven, voeren zij de nabespreking als duo uit. Het is essentieel dat zij vooraf een vorm kiezen waar beiden zich prettig bij voelen, zodat er een natuurlijke dialoog ontstaat. Houd het kort en krachtig; zorg dat elk groepje zich gezien voelt, maar voorkom dat het een langdradige opsomming wordt. Sluit af door de link te leggen met de expositie: hoe een veranderd perspectief direct een andere werkelijkheid creëert.

Afsluiting:

De afronding van de workshop begint eigenlijk al tijdens het maakproces. Terwijl de leerlingen nog volop aan het fotograferen zijn in de ruimtes van Brutus, zorgt een van de docenten ervoor dat het juiste e-mailadres van de begeleidende docent genoteerd wordt. Dit is essentieel om de gemaakte beelden na afloop van het bezoek direct naar de school te kunnen sturen, zodat de resultaten ook in de klas nog gedeeld kunnen worden.

Tijdens het verzamelen van de foto's op de laptop (vóór de nabespreking), worden de beelden direct in een overzichtelijk mapje geplaatst. Dit zorgt voor een efficiënte workflow: zodra de leerlingen het pand verlaten, kunnen de foto's direct via een transfer-link of mail naar de docent worden verzonden. Zo blijft de drempel laag en de herinnering aan de workshop vers.

Tot slot volgt het gezamenlijke afscheid. Bedank de klas expliciet voor hun creatieve inzet, openheid en het enthousiasme waarmee ze de abstracte thema's van *AUTONOMOUS* hebben aangepakt. Spreek de hoop uit dat ze door deze ervaring met een andere bril naar hun eigen 'bedrading' en de wereld om hen heen kijken, en heet ze van harte welkom voor een volgend bezoek aan Brutus.

Checklist na vertrek: Voordat de werkdag erop zit, loop je de workshopruimte en de gebruikte delen van de expositie na. Controleer of alle camera's en attributen compleet zijn en of de ruimtes netjes en representatief zijn achtergelaten voor de volgende groep of bezoekers.